

Udlændinge- og
Integrationsministeriet

Styrelsen for International
Rekruttering og Integration

De Utrolige År[®] til udsatte etniske minoritetsfamilier

Håndbog til tolke

VIA University
College

**De Utrolige År® til udsatte etniske minoritetsfamilier
- Håndbog til tolke**

Af Kamille Marie Pöckel og Sivi Svenning

© 2019 Styrelsen for international rekruttering og integration

1. udgave, 1. oplag 2019

ISBN 978-87-93445-27-7

Grafisk tilrettelæggelse: Snigne Design

Tryk: VIA University College

Illustrationer:

Tegninger udarbejdet til projektet af Signe Bisgaard Nielsen:

forsideillustration samt bærende illustrationer s. 5, 15, 23, 31, 39, 46 og 47

De Utrolige År®: forældrepyramiden® s. 21

Udgivet af Styrelsen for International Rekruttering og Integration

Udlændinge- og Integrationsministeriet

Njalsgade 72A

2300 København S

Telefon: 72 14 20 00

www.uim.dk/siri

The Incredible Years® (De Utrolige År®) og alle relaterede varemærker og rettigheder er ejet af The Incredible Years®, Inc.® USA. Anvendelsen af varemærker og ophavsretligt beskyttet materiale i håndbogen sker under licens fra The Incredible Years, Inc.®

INDHOLDSFORTEGNELSE

- 7 Indledning**
- 8** Grundlaget for håndbogen
- 8** Målgruppe
- 9** Metode
- 11** Læsevejledning

- 13 En etnisk minoritetsfamilies oplevelse med DUÅ**

- 19 De Utrolige År forældreprogrammerne**
- 20** Programmernes form og indhold
- 22** Arbejdet med udsatte etniske minoritetsfamilier i DUÅ

- 29 Det gode samarbejde mellem gruppeleder og tolk**
- 29** Forudsætninger og kompetencer hos tolken
- 32** Uddannelse og oplæring af tolke
- 33** Forventningsafstemning og rammesætning af tolkens funktion og rolle
- 34** Tolken er ingen maskine
- 35** Tolkens rolle og ansvar
- 36** Tolkens placering i rummet
- 38** Gruppelederne som samarbejdspartnere

- 45 Materialer**
- 45** Programmaterialer på forskellige sprog
- 45** Blomsterbarnet

- 49 Anbefalet litteratur**
- 49** De Utrolige År
- 49** Tolkning i behandlingskontekst

- 51 Referencer**

INDLEDNING

Antallet af udsatte etniske minoritetsfamilier i Danmark med behov for familierettet støtte er stigende¹. Der er derfor behov for bedre at forstå og understøtte brugen af evidensbaserede familieprogrammer til denne målgruppe.

De Utrolige År (DUÅ[®]) forældreprogrammer er en velunderbygget serie af indsatser, som har vist god effekt i undersøgelser på tværs af en række lande og kulturer². Endvidere har man i undersøgelser fra bl.a. USA, England og Holland fundet lovende resultater ved anvendelsen af DUÅ[®] til forskellige etniske minoritetsgrupper³. DUÅ[®] anvendes i dag i en stor del af de danske kommuner, og de senere år har man haft et stigende fokus på udsatte etniske minoritetsfamilier som en del af målgruppen

for DUÅ[®] programmerne. De danske erfaringer peger i overensstemmelse med den internationale forskning foreløbig på en god effekt ved anvendelsen af DUÅ[®] til udsatte etniske minoritetsfamilier. Familier i Danmark med etnisk minoritetsbaggrund, som har gennemført DUÅ[®] forløb, har i forlængelse heraf udtrykt stor tilfredshed med programmet⁴.

”Den mest betydningsfulde dag i ugen er torsdag. Det er dagen, hvor jeg får talt om alt det, som jeg går rundt og bærer på med mine børn. Dagen, hvor jeg tanker ny energi. Torsdag er DUÅ[®] dag.”

Syrisk mor

1 Danmarks Statistik, 2018a; 2018b

2 Gardner, et al., 2015; Pidano & Allen, 2015; Webster-Stratton, 2011

3 Lau et al., 2011; Leijten et al., 2015; Reid et al., 2001; Scott et al., 2014

4 Socialstyrelsen, 2016

Formålet med denne håndbog er at understøtte tolke i arbejdet med tolkning i DUÅ® forældreprogrammerne. Målet er at formidle danske og internationale erfaringer og anbefalinger i forhold til tolkning, når programmerne anvendes til familier med etnisk minoritetsbaggrund.

GRUNDLAGET FOR HÅNDBOGEN

Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI) igangsatte i samarbejde med VIA University College i december 2016 projektet *Helhedsorienteret indsats til udsatte etniske minoritetsforældre*, som havde til formål at afprøve DUÅ® blandt familier i Danmark med etnisk minoritetsbaggrund. Projektet havde i afprøvningen fokus på at levere en kvalificeret og helhedsorienteret indsats til familierne. Indsatsen omfattede derfor målrettet kompetenceudvikling og løbende vejledning af tolke og gruppeledere såvel som fagpersonale i de dagtilbud, hvorfra man rekrutterede familier til projektet. Formålet hermed var at skabe grundlag for et

tværfagligt samarbejde mellem familiebehandling og dagtilbud omkring indsatsen til familierne. Ligeledes var der som en del af projektet fokus på at understøtte familierne rent praktisk i gennemførelsen af programmet. Denne støtte omfattede særligt tilbud om børnepasning og fællesspisning de dage, hvor DUÅ® sessionerne blev afholdt.

MÅLGRUPPE

Håndbogen er målrettet tolke, der arbejder med tolkning i DUÅ® forældreprogrammerne til familier med etnisk minoritetsbaggrund.

Begrebet etniske minoriteter anvendes her i tråd med Danmarks Statistik's definition af indvandrere og efterkommere⁵. Med kategoriseringen af etniske minoriteter som en særlig målgruppe for DUÅ® programmerne er det vigtigt at understrege, at denne kategori dækker over en yderst heterogen gruppe af mennesker. Der tale om familier med vidt forskellig

⁵ Socialstyrelsen, 2016

oprindelse, bevægegrunde for at bo i Danmark (f.eks. som flygtninge, arbejdsmigranter, familiesammenførte eller efterkommere af indvandrere), kulturelle traditioner og værdier, religiøse tilhørsforhold samt socioøkonomiske og psykosociale ressourcer og udfordringer. Derudover må man naturligvis lægge alle de forhold til, der uanset etnicitet skaber forskellighed blandt mennesker og familier, herunder alder, uddannelse, forældrenes relation til hinanden, antal af børn i familien, mv. Målgruppen udsatte etniske minoritetsfamilier omfatter således en meget forskelligartet skare af forældre og børn.

METODE

Erfaringerne fra projektet *Helhedsorienteret indsats til udsatte etniske minoritetsforældre* er samlet ind gennem en række interviews med gruppeledere og tolke og har dannet grundlag for udarbejdelsen af denne håndbog samt en tilsvarende håndbog til gruppeledere i DUÅ^{®6}. Fire kommuner har deltaget i projektet og har ligeledes bidraget til udarbejdelsen af håndbøgerne: Holstebro Kommune, Høje Taastrup Kommune, Ishøj Kommune og Mariagerfjord Kommune. COWI har evalueret projektet, og resultaterne heraf har ligeledes bidraget til vidensgrundlaget for de to håndbøger.

Håndbogen her bygger således primært på en kvalitativ erfaringsopsamling, og konklusionerne og anbefalingerne skal ses i lyset af, at der endnu må siges at være tale om et forholdsvist nyt erfaringsområde.

Erfaringsopsamling blandt gruppeledere og tolke

Der er i foråret 2018 foretaget en indledende erfaringsopsamling blandt DUÅ[®] gruppeledere og tolke, som gennem projektet har modtaget målrettet efteruddannelse og opnået erfaringer med anvendelsen af DUÅ[®] til udsatte etniske minoritetsfamilier. Den indledende erfaringsopsamling har bestået af tre semistrukturerede fokusgruppeinterviews med i alt otte gruppeledere og syv tolke. I efteråret 2018 er foretaget opfølgende interviews med fem gruppeledere, som på dette tidspunkt havde startet nye DUÅ[®] grupper op med etniske minoritetsfamilier.

Projektevaluering

I forbindelse med evalueringen af projektet har COWI ligeledes foretaget interviews blandt gruppeledere og tolke. Derudover har de gennemført interviews og spørgeskemaundersøgelser blandt forældre, daginstitutionspersonale, lærere, mfl. samt deltagerobservation af DUÅ[®] sessioner for etniske minoritetsfamilier⁷.

Resultaterne af evalueringen har ligeledes bidraget til vidensgrundlaget for de to håndbøger.

Stor tak til alle, der har samarbejdet med os om projektet og bidraget til udarbejdelsen af denne håndbog. Det har været et spændende og udbytterigt samarbejde, som vi håber vil komme mange børn og familier til gode.

⁷ COWI, 2018

LÆSEVEJLEDNING

På næste side kan du læse en case om en etnisk minoritetsfamilies oplevelse med DUÅ® forløbet. Håndbogen indledes herefter med en overordnet introduktion til DUÅ® programmerne. Herefter beskrives erfaringer og anbefalinger i forhold til at skabe et godt samarbejde mellem gruppeledere og tolke i et DUÅ® forløb, herunder vigtige overvejelser og opmærksomhedspunkter omkring professionel tolkning i DUÅ®. Sidst i håndbogen findes en liste over relevante danske og internationale udgivelser for tolke, der skal arbejde med DUÅ®.

Som tolk i DUÅ® kan det være relevant også at orientere sig i håndbogen til gruppeledere⁸.

God arbejdslyst!

8 Pöckel & Svenning, 2019

En etnisk minoritetsfamilies oplevelse med DUÅ®

Følgende er uddrag af et interview med en syrisk mor, som i 2018 deltog i et DUÅ® forløb i forbindelse med projektet *Helhedsorienteret indsats*

til udsatte etniske minoritetsforældre. Interviewet er gennemført ved hjælp af tolk.

”Det bedste fra kurset er alle de ting, jeg har lært og kan bruge i min familie. DUÅ® gav mening for mig fra start og vandt genklang med mine egne værdier. Min mand og jeg har 6 børn. Forløbet har gjort, at vi opdrager de to mindste anderledes, end vi gjorde med deres søskende. Både fordi tiden har ændret sig, og fordi jeg har lært nyt fra DUÅ®. I løbet af kurset har jeg fået øje på ting i opdragelsen, som jeg ikke har tænkt så meget over før. Særligt det med at huske at bruge tid med børnene - lege med dem, snakke med dem, sige tak til dem, rose dem, når de gør noget godt. [...] Jeg kommer uden tvivl til at savne vores DUÅ®-torsdage.”

Syrisk mor

"I dag er vi som en slags familie. Det, der bliver sagt, bliver mellem os. Gruppelederne hører på os og er nysgerrige på vores kultur. De kigger på os og er nærværende, når vi siger noget – også selvom de ikke forstår ét ord arabisk. Det gør, at jeg føler, de lytter til mig, og at vi får lyst til at åbne op - også selvom der er en sproglig barriere."

Syrisk mor

"Helt fra start har gruppelederne og tolkene haft en positiv energi sammen. Vores faste tolke er rigtig gode til at få detaljerne med. De spørger ind og tolker herefter. Det er vigtigt, at det, vi siger, ikke bliver forkortet - at alle detaljerne kommer med i oversættelsen. Fortrolighed er også vigtig. Det er vigtigt, at tolken tror på det, der bliver sagt - tror på, at vi taler sandt som forældre. Samtidig er det vigtigt, at tolkene får hjælp fra gruppelederne, hvis de har brug for det."

Syrisk mor

GRUPPEREGLER

- *Handwritten scribble*
- *Handwritten scribble*
- *Handwritten scribble*
- *Handwritten scribble*
- *Handwritten scribble*
- *Handwritten scribble*

De Utrolige År forældreprogrammerne

DUÅ® forældreprogrammerne er en række evidensbaserede programmer til forældre med børn i alderen 0-1 år (Babyprogrammet), 1-3 år (Småbørnsprogrammet), 3-8 år (Førskoleprogrammet) og 8-12 år (Skolealderprogrammet). Inden for målgruppen er forældre med børn med udadrettede adfærd, indlæringsvanskeligheder, sociale og emotionelle problemer samt børn med ADHD.

Programmerne har til formål at styrke forældres kompetencer til at skabe positive samspil og relationer med

deres børn. Herigennem kan man forebygge eller reducere adfærdsvanskeligheder hos børnene og fremme børnenes sociale, følelsesmæssige, fysiske og sproglige kompetencer samt deres skoleparathed.

I boksen på følgende side ses de centrale mål, som man arbejder ud fra i DUÅ® forældreprogrammerne.

Centrale mål i DUÅ® forældreprogrammerne

- Styrke tilknytningen og det positive samspil mellem forældre og barn
- Øge forældres forståelse af barnet
- Reducere mængden af irettesættelser og skældud
- Styrke forældres positive kommunikation med barnet
- Hjælpe forældre til at skabe en tryk og forudsigelig hverdag for barnet
- Styrke forældres evne til at bevare roen og sætte grænser på en hensigtsmæssig måde
- Styrke forældres kompetencer til problemløsning

Effekten af DUÅ® programmerne er veldokumenteret internationalt⁹, og danske kommuner har arbejdet med programmerne siden 2006. Forældreprogrammet DUÅ® Førskole er udviklet først, og det er det program, der er forsket mest i. For de nyere programmer, herunder DUÅ® Babyprogrammet, er forskningen stadig mere sparsom¹⁰.

DUÅ® kan bruges som forebyggende eller behandlende metode afhængig af graden af de adfærdsproblemer, barnet udviser.

PROGRAMMERNES FORM OG INDHOLD

DUÅ® programmerne gennemføres som gruppeforløb, hvor forældre til 6-7 børn mødes til ugentlige sessioner i en periode på 20-30 uger. Herefter vil der ofte være 2-3 opfølgningssessioner (boostere) inden for det første ½-1 år.

Sessionerne ledes af to gruppeledere

⁹ Gardner, et al., 2015; Pidano & Allen, 2015; Webster-Stratton, 2011

¹⁰ Gardner, et al., 2015; Socialstyrelsen, 2016

re, som er uddannet i DUÅ® forældreprogrammerne. Der benyttes konkrete teknikker som videomodellering, gruppedrøftelser, summøvelser, rollespil, praktiske øvelser og hjemmeaktiviteter. Formen rammer dermed bredt i forhold til forskellige læringsstile blandt forældrene, og der anlægges en samarbejdende tilgang med henblik på at understøtte forældrenes læring.

Gennem et DUÅ® forløb arbejdes med en række centrale temaer i forhold til forældrenes samspil med

deres barn. Disse temaer er illustreret i Forældrepyramiden i bunden af denne side.

Gruppen arbejder først med pyramidens nederste temaer, som handler om at opbygge en positiv og tryk relation mellem barn og forældre gennem leg, samtale, engagement, mv. samt at styrke hensigtsmæssig problemløsning. Først når dette fundament er på plads, går man videre med temaerne længere oppe i pyramiden, som har til formål at fremme barnets følelsesmæssige, sociale og tankemæssige kompetencer samt at forebygge eller nedbringe problematisk adfærd hos barnet. Ofte oplever forældre, at de problemer, de har fra start omkring barnets adfærd, allerede reduceres betydeligt gennem arbejdet med pyramidens nederste del.

Forældrepyramiden®

En DUÅ® session

Alle sessioner i DUÅ® er opbygget på samme måde. I løbet af de 2-3 timer forældrene er samlet, hører de typisk nogle korte oplæg, ser videoklip, drøfter disse i gruppen, laver rollespil og forskellige øvelser. Som tolk skal man derfor i løbet af en session tolke mange forskellige former for kommunikation, evt. også skriftlig.

En typisk dagsorden for en DUÅ® session

- Præsentation af dagens program.
- Opfølgning på hjemmeaktiviteter.
- Introduktion til dagens tema (f.eks. børnestyret leg).
- Arbejde med dagens tema gennem videomodellering, gruppedrøftelser, summeøvelser, rollespil og praktiske øvelser.
- Gennemgang af nye hjemmeaktiviteter.
- Evaluering af dagen.

ARBEJDET MED UDSATTE ETNISKE MINORITETS-FAMILIER I DUÅ®

Det ligger som et væsentligt element i DUÅ® programmerne, at indsatsen altid tilpasses den enkelte families situation og behov. De indholdsmæssige eller processuelle komponenter i DUÅ® bør derfor overordnet set ikke ændres i forhold til arbejdet med familier med etnisk minoritetsbaggrund. DUÅ® kan derimod inden for metodens rammer tilpasses og tilbydes til familier med forskellige etniske og kulturelle tilhørsforhold. En vigtig nøgle til dette ligger i, at gruppelederne arbejder ud fra en samarbejdende tilgang. Heri ligger det, at gruppeledernes viden og forældrenes unikke styrker og perspektiver vægtes lige højt. Gennem forløbet forholder gruppelederne sig nysgerrigt og undersøgende til hver enkelt forælders håb og drømme for deres barn og til deres kultur, værdier og opdragelsestraditioner. Samtidig bidrager de med deres viden om børns udvikling og forældrestrategier, der har vist sig at bidrage til øget trivsel og udvikling hos børn.

GRUPPEREGLER

- alle in
- an dem
- zusammen
- alle in
- alle in
- alle in
- alle in

Anvendelsen af DUÅ® på tværs af etnisk forskellige befolkningsgrupper kræver imidlertid en særlig opmærksomhed på forskelle i kulturelle værdier, skikke og erfaringer, opdragelsesformer og -traditioner samt sprog. Sådanne faktorer kan både have betydning for den indledende rekruttering af familier, muligheden for løbende at engagere og motivere forældrene til at deltage i forløbet, forældrenes udbytte og dermed effekten af indsatsen¹¹.

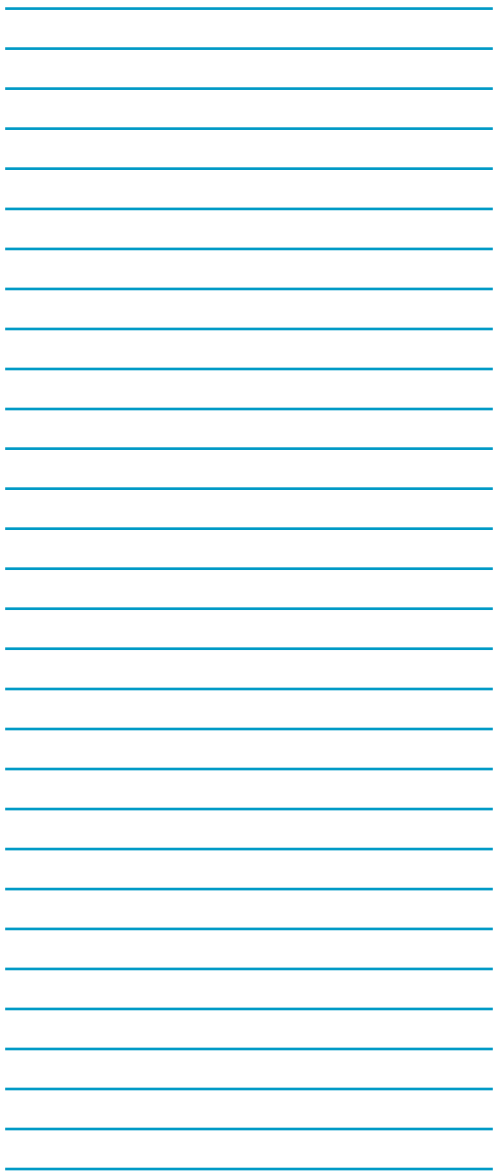
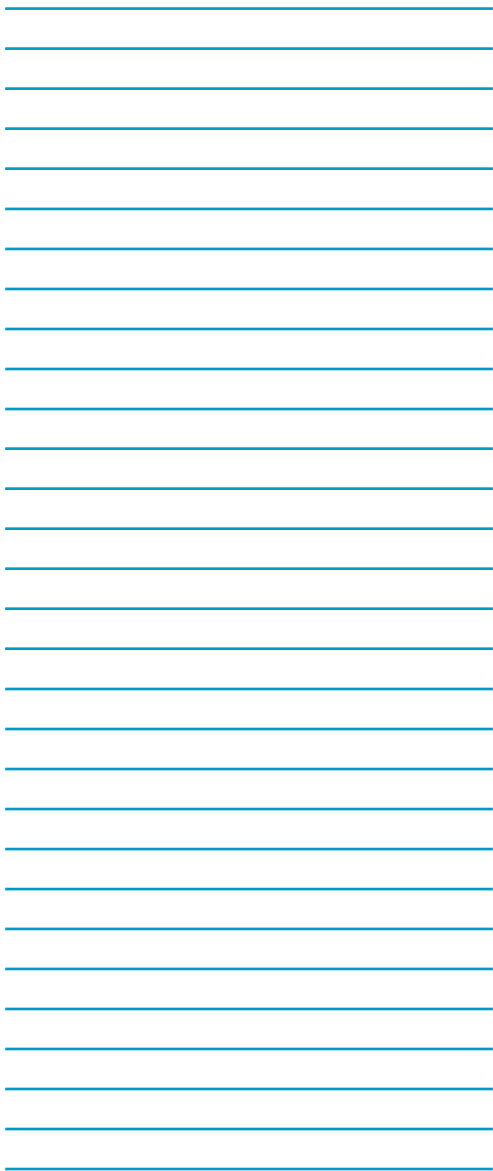
I boksen på følgende side ses række centrale handlingsrettede principper, som er indbygget i DUÅ® programmerne med henblik på at imødekomme holdningsmæssige og kulturelle barrierer for forældres engagement og udbytte af programmet.

11 Webster-Stratton, 2009

Centrale principper i DUÅ® i forhold til at imødekomme holdningsmæssige og kulturelle barrierer for forældres engagement og udbytte

- Der gives fra start en grundig introduktion til programmets form og indhold, så forældrene ved, hvad de kan forvente.
- Den enkelte gruppe opstiller selv grupperegler for deres samvær, så forældrene kan føle sig trygge ved forløbet.
- Hver familie opstiller deres egne mål for forløbet, så processen kan tage udgangspunkt i den enkelte families behov og ønsker.
- Gruppelederne har mulighed for at vægte sessionernes konkrete indhold forskelligt alt efter gruppens behov.
- Der vises filmklip, gives eksempler og anvendes metaforer, som repræsenterer forskellige kulturer.
- Sproglige og kulturelle forskelle adresseres og udforskes løbende med henblik på at sikre gensidig forståelse.
- Forældrene evaluerer løbende, så gruppelederne kan have fingeren på pulsen i forhold til forældrenes udbytte af processen.

<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>

Det gode samarbejde mellem gruppeleder og tolk

FORUDSÆTNINGER OG KOMPETENCER HOS TOLKEN

Mange professionelle tolke har en solid erfaring med tolkerollen og rollen som tværkulturel kommunikationsformidler i mødet mellem etniske minoriteter og kommunen, men det er inden for integrationsområdet de færreste tolke, der har en decideret tolkeuddannelse - også selv om de arbejder for et tolkebureau¹². Det at være "tolk" er ikke en beskyttet titel, og der findes intet krav om certificering. For at få samtalen til at fungere og sikre gensidig forståelse mellem gruppeledere og forældre, er de vigtigste kompetencer hos tolken følgende¹³:

- **Sproglig kompetence** – dvs. beherskelse af den for tolkningssituationen relevante terminologi og de sproglige nuancer på dansk og fremmedsprog.
- **Tolketeknisk og etisk kompetence** - dvs. bevidsthed om, hvordan man rent teknisk formidler samtalen samt forpligtelser vedrørende tavshedspligt, neutralitet og habilitet.
- **Kulturelle kompetencer** - dvs. indsigt i kulturen bag de sprog, der tolkes til/fra.
- **Personlige kompetencer** – f.eks. ansvarsbevidsthed, situationsforståelse og tolerance.
- **Fagspecifikke kompetencer** – dvs. viden om centrale metodiske og indholdsmæssige komponenter i DUÅ® og det rationale, som programmet bygger på.

¹² Translatørforeningens tolkeudvalg, 2015

¹³ Social- og Integrationsministeriet, 2012

Det er tolken, der har ansvaret for at vurdere, om han/hun er sprogligt kompetent (taler det samme sprog/dialekt som familierne i DUÅ®-gruppen) og faglig kompetent til opgaven (f.eks. om tolken behersker fagterminologien, eller om han/hun mestrer opgaven omkring tolkning i gruppebaseret familiebehandling)¹⁴.

Som forberedelse til et DUÅ® forløb anbefales det, at gruppeledere og tolk afholder en samtale, hvor de drøfter, hvordan man kan oversætte centrale principper på tværs af kulturer, så de begreber og metaforer, der bruges, opleves relevante for forældrene¹⁵.

I grupper, hvor forældrene ikke taler samme sprog, kan det være nødvendigt at have flere tolke. Her er det vigtigt, at gruppeledere og tolke inden opstart har lavet aftaler om, hvordan de sammen bedst muligt kan understøtte kommunikationen mellem gruppeledere og forældre såvel som mellem forældrene i gruppen.

¹⁴ Social- og Integrationsministeriet, 2012

¹⁵ Se evt. fokusgruppeinterview med tolke v. Carolyn Webster-Stratton i: Webster-Stratton, 2006

”En god tolk skal forstå rationale bag De Utrolige År. Man skal forstå programmets principper og metoder og være oplært heri. Samtidig er forberedelsen til hver session vigtig. Inden hver session får vi tilsendt sider fra manualen med videovignetter, spørgsmål til forældrene og baggrundsviden. Det er vigtigt, at vi forstår meningen med det, vi skal tolke”

Citat, tolk

UDDANNELSE OG OPLÆRING AF TOLKE

Inden arbejdet med DUÅ® forældregrupper bør tolken have uddannelse eller oplæring for at forstå rationale og de teorier, der ligger til grund for programmernes metodiske og indholdsmæssige komponenter¹⁶. Til at starte med kan metoden og tilgangen evt. opleves fremmed for tolken, og det kan være svært at gennemskue, hvordan specifikke begreber, principper og meningen bag dem skal oversættes. Det er vigtigt at tolk og gruppeledere tager sig tid til sammen at afklare vigtige spørgsmål, inden gruppen startes, så tolken kan være tryk og overbevisende i sine oversættelser til forældrene¹⁷. Tolkens rolle er ikke kun at oversætte ord, men at hjælpe med at bygge bro mellem forskellige sprog og kulturer, så forældrene forstår betydningen af begreberne og relevansen af principperne for deres familier¹⁸.

”Det har været en stor fordel, at tolkene har været på kursus i at tolke i DUÅ®, så de kender tilgangen og de grundlæggende principper. Der var en dag, hvor vores faste tolk var syg, så vi var nødt til at have en uddannet vikar. Det var virkelig svært at få til at glide, og forældrene fik ikke ret meget ud af det. De blev faktisk ret frustrerede.”

DUÅ® gruppeleder

¹⁶ Webster-Stratton, 2009

¹⁷ Webster-Stratton, 2009

¹⁸ Social- og Integrationsministeriet, 2012

FORVENTNINGS- AFSTEMNING OG RAMMESÆTNING AF TOLKENS FUNKTION OG ROLLE

Inden opstart af et forløb, er det vigtigt at få afstemt forventninger til samarbejdet og opstille klare rammer for tolkens funktion og rolle i forlø-

bet. Det anbefales, at gruppeledere og tolke sammen udarbejder en kontrakt for samarbejdet, som tydeliggør rammer, forventninger, gensidige rettigheder og forpligtigelser. I boksen herunder er en række punkter, som det er vigtigt at drøfte og afklare¹⁹.

¹⁹ Social- og Integrationsministeriet, 2012

Kilde: Social- og Integrationsministeriet, 2012

Vigtige punkter i en samarbejdskontrakt vedrørende tolkens funktion og rolle

- **Tolkeopgavens form og omfang** – beskrivelse af de opgaver, tolken skal løse gennem forløbet (forsamtaler, sessioner, hjemmebesøg, telefonsamtaler, løbende oversættelse af skriftligt materiale, evt. tolkning ifm. spisning, mv.) samt beskrivelse af hvilke tolkeformer, der ønskes og er relevante.
- **Ansvar** – beskrivelse af ansvarsfordelingen mellem tolken og gruppelederne i relation til forløbet.
- **Rammer og ressourcer** – lokalitet og tidsforbrug til forskellige tolkeopgaver.
- **Forberedelse og efterbehandling** – aftaler vedrørende form og tidsforbrug til forberedelse og efterbehandling, herunder evt. løbende evalueringssamtaler.
- **Pauser** – tid og sted for tolkens pauser.
- **Tavshedspligt, neutralitet og habilitet** – forpligtelser vedrørende tavshedspligt, neutralitet og habilitet.

TOLKEN ER INGEN MASKINE

Tolkning handler ikke kun om at modtage ord og budskaber på ét sprog og omforme disse til ord og budskaber til et andet sprog. Tolkning indebærer meget mere end blot en sproglig aktivitet. Det er også et samspil mellem mennesker i en dynamisk situation, som kan indeholde et væld af følelser, interesser, normer, logikker og naturligvis muligheder for misforståelser. Der derfor en hårfin balance mellem, at tolken skal oversætte det sagte, og at tolken går i samspil med gruppeledere og forældre og den kontekst, som kommunikationen foregår i²⁰.

Det er samtidig vigtigt at være opmærksom på, at mange ord er flertydige, og at flertydigheden på den ene sprog ikke nødvendigvis korresponderer med det andet sprogs flertydighed. Der kan også være kulturspecifikke udtryk eller særlige terminologier. Hvis man som tolk lægger mærke til, at der opstår misforståelser i kommunikationen

eller tvivl om betydningen af et ord, bør man gøre gruppeledere og forældre opmærksomme på dette, så de har mulighed for at rette op på det. Husk altid at sikre gennemsigtighed i samtalen for både gruppeledere og forældre, så alle parter ved, hvad der er blevet sagt.

Kropssprogets betydning

Når vi kommunikerer, sender vi en hel masse signaler med vores krop. Det kan både være ansigtsudtryk, siddestilling, øjenkontakt, tone, håndbevægelser, afbrydelser, irritation, tavshed, mm. Mange af de koder, som ligger i kropssprogets signaler, er fællesmenneskelige, og der er ikke brug for tolkning, idet parterne selv aflæser signalerne. Andre er imidlertid kulturspecifikke, og indimellem kan det derfor give udfordringer, når der kommunikeres kropsligt på tværs af kulturer. I vestlige kulturer kan det f.eks. forekomme uhøfligt ikke at kigge på hinanden, når man taler sammen. I andre kulturer er det imidlertid uhøfligt, endda uforskammet, hvis mænd og kvinder har øjenkontakt med hinanden. Her er det vigtigt, at man som tolk er opmærksom på

²⁰ Social- og Integrationsministeriet, 2012

eventuelle misforståelser i den kropslige kommunikation mellem gruppeledere og forældre og italesætter det, hvis man har mistanke om, at der er noget, der ikke er forstået rigtigt den ene eller den anden vej.

Som tolk bør man som udgangspunkt have direkte øjenkontakt med den, man tolker til. Hvis det er gruppelederen, der taler, har man altså øjenkontakt med forældrene – og omvendt.

Følelsesmæssig påvirkning

Det er ikke altid let at tolke følelser - især ikke hvis de udtrykkes ved brug af metaforer eller symboler²¹. Det kan således indimellem være en krævende opgave at tolke i DUÅ®. Tolken kan også blive følelsesmæssigt påvirket af at tolke stærke følelser for forældrene. Det kan være sorg, angst, frygt, skyld mv., som kommer frem i løbet af sessionerne, og som kan være psykisk belastende at tolke. Det sker også, at forældre søger personlig støtte hos tolken eller bebrejder tolken, hvis der er noget i kommunikationen, der har været

svært. De oplevelser, der tolkes, kan desuden aktivere tidligere lignende oplevelser hos tolken selv.

I sådanne situationer kan der være behov for, at tolken sammen med gruppelederen får lejlighed til at bearbejde sessionen efterfølgende. Som tolk har man et medansvar for at gøre gruppelederne opmærksomme på dette, hvis behovet opstår.

Hukommelse og koncentration har sine grænser

Som tolk er det en god ide inden forløbet at tale med gruppelederne om, at en tolks hukommelse i en tolkesituation har sine grænser. Det er vigtigt, at gruppelederne er klar over, hvor meget de må tale, før tolken skal have lov til at tolke.

Ligeledes er det vigtigt at huske på, at det kræver stor koncentration at tolke en samtale – ikke mindst, når det er en hel gruppes samtale. Det er derfor vigtigt, at man har mulighed for at holde pause undervejs i hver session.

²¹ Webster-Stratton, 2009

TOLKENS ROLLE OG ANSVAR

Tolkens rolle og ansvar er tæt forbundet med neutralitet og etik. Neutralitet betyder overordnet, at tolken ikke må have interesse i samtalens udfald og derfor ikke må sige eller gøre noget, der kan påvirke dens udfald. Tolken bør altså som udgangspunkt tolke alt, hvad der bliver sagt - også

selvom vedkommende vurderer, at det f.eks. er meningsløst eller uhøfligt. Tolken tager med andre ord ikke ansvar for, hvad hverken gruppeledere eller forældre siger, men forholder sig neutral. I tilfælde, hvor tolken ikke har mulighed for at forholde sig neutralt, har vedkommende ansvar for at erklære sig inhabil som tolk. Det kan f.eks. være, hvis tolken kender nogle

Kilde: Translatørforeningens tolkeudvalg, 2015

Tolkeetiske principper

- Tavshedspligt: Tolken skal behandle alle oplysninger erhvervet i en tolkesituation som fortrolige oplysninger, der ikke må videregives til tredjepart.
- Habilitet: Tolken må ikke have en personlig eller professionel forbindelse til en primær part (dvs. gruppeledere eller forældre) og må ikke have en personlig eller professionel interesse i resultatet af kommunikationen mellem de primære parter.
- Kompetence: Tolken må ikke acceptere en opgave, som ligger uden for hans/hendes kompetence.
- Neutralitet: Tolken skal tolke alle ytringer neutralt. Tolken er ikke en part i sagen og må ikke blande sig i kommunikationen mellem de primære parter.
- Korrekt og præcis tolkning: Tolken skal oversætte alle ytringer korrekt og præcist uden at tilføje, udelade eller ændre indholdet.

af forældrene personligt²².

Der gælder for tolkning en række etiske principper om, hvad der er rigtigt og forkert i en bestemt sammenhæng. Tolke i den offentlige sektor bør være bekendt med og overholde disse tolkeetiske principper. En tolk skal desuden til enhver tid overholde de almindelige etiske regler, som er relevante på området.

Tavshedspligt

Kravet om tavshedspligt stilles til alle, der arbejder med personsager, herunder også tolke. Som tolk betyder det, at man ikke må videregive noget af det, der kommer frem under DUÅ[®] forløbet, til andre personer.

TOLKENS PLACERING I RUMMET

Det er vigtigt, at man som tolk placeres et sted, hvor man kan se og høre alle parter. Den fysiske placering har samtidig betydning for ligestillingen i tolkesituationen. Som udgangspunkt anbefales det derfor ikke, at tolken sidder lige ved siden af gruppelederen, da dette vil give en skævvridning i samtalen²³. For det meste vil det være mest hensigtsmæssigt, at tolken sidder et sted imellem de to parter eller ved siden af forældrene.

22 Social- og Integrationsministeriet, 2012

23 Social- og Integrationsministeriet, 2012

GRUPPELEDERNE SOM SAMARBEJDSPARTNERE

Som tolk er man en vigtig samarbejdspartner for gruppelederne, og erfaringen viser, at kommunikationen gennem i forløbet bliver langt bedre og nemmere, hvis det prioriteres at koordinere og samarbejde om tolkningen både før, under og efter den enkelte session. Det gør det også lettere at forudse og håndtere eventuelle udfordringer undervejs²⁴.

"Husk, at man er et team. Det er vigtigt, at man har tillid til hinanden og anerkender hinandens arbejde."

DUÅ® tolk

Før sessionen

Uanset hvor god og erfaren tolken er, kan man ikke forvente, at vedkommende er en omvandrende ordbog – slet ikke inden for de DUÅ®-specifikke termer og begreber. Det er god ide, at man som tolk får

udleveret gruppeledermanualen og forældrehåndbogen, som hører til programmet, så man kan orientere sig i forløbets mål og indhold og forberede sig sprogligt. Tolkens forberedelse bør desuden understøttes af gruppelederen fra gang til gang. Det vil altid være vigtigt, at tolken som minimum briefes om dagsordenen for den enkelte session. Ligeledes kan det være en fordel, at gruppeledere og tolk ser centrale vignetter igennem sammen. I boksen på side 40 er en række punkter, som det anbefales, at gruppeledere og tolk drøfter og afklarer som forberedelse til den enkelte session.

²⁴ Webster-Stratton, 2009

Vigtige punkter i tolkens og gruppeledernes forberedelse af den enkelte session

- **Mål** - hvad er de overordnede mål med sessionen?
- **Indhold og form** - hvilke temaer og øvelser er på dagsordenen?
- **Brug af tolkeformer** - hvilke tolkeformer skal bruges, hvornår og hvordan?
- **Centrale principper og begreber** – hvordan oversættes centrale principper og begreber, hvis de ikke kan oversættes direkte?
- **Kommunikation undervejs** - hvordan kommunikerer tolk og gruppeleder, hvis aftalerne skal reguleres undervejs?

Under sessionen

Når man kommunikerer via tolkning på tværs af sprog og kulturer, kan det være svært at fornemme forældrenes sproglige niveau, og det kan være en udfordring at aflæse betydningen af kropssprog eller tavshed. Derfor kan det ind imellem være svært for gruppelederne at vurdere, om forældrene har forstået budskaber korrekt. Her er et godt samarbejde vigtigt, da tolken i samspil og dialog med begge parter kan hjælpe med at få fat i den konkrete betydning af deres udsagn. Det er samtidig vigtigt for alle parter at være bevidst om ansvarsfordelingen under samtalen:

- Tolken er begge parter tolk, ikke kun gruppelederens, selvom de forud for sessionen måske har forberedt sig sammen og diskuteret eventuelle udfordringer.
- Tolken blander sig ikke i de beslutninger, som gruppelederne træffer omkring processen og samtalens forløb.
- Tolken lader sig ikke inddrage i samtalen af hverken gruppeledere eller forældre.
- Gruppelederen bestemmer ikke, hvordan tolken tolker.

For at sikre tydelighed og tryghed for forældrene omkring tolkens rolle

og ansvar, anbefales det fra start at opstille grupperegler vedrørende tolkningen. Sådanne grupperegler kan eksempelvis lyde:

- Tolkens rolle er at tolke – ikke andet.
- Tolken har tavshedspligt.
- Tolken er neutral og bedømmer ikke det, der bliver sagt, men oversætter blot.
- Tolken oversætter alt, der bliver sagt.
- Vi skal skiftes til at tale. Hvis vi taler i munden på hinanden, kan tolken ikke følge med.

Gruppereglerne omkring tolkning kan løbende suppleres eller justeres, hvis der bliver behov for det, f.eks. hvis der opstår uklarheder omkring tolkens rolle.

Efter sessionen

Efter en session kan der af og til være behov for at drøfte sessionens forløb med gruppelederne - en debriefing. Det kan f.eks. være, hvis der er opstået udfordringer eller misforståelser i relation til tolkningen. Det anbefales som minimum at afholde ét evalu-

eringsmøde mellem tolk og gruppeledere undervejs i et forløb. En debriefing eller et evalueringsmøde med omkring tolkningen handler ikke om selve indholdet af DUÅ® forløbet eller andre behandlingsmæssige overvejelser. Dette hører ikke under tolkens ansvar. Derimod har en efterbehandling mellem tolk og gruppeleder fokus på følgende:

- Drøftelse af, hvor og hvordan kommunikationen gik godt, og hvor den evt. ikke fungerede optimalt.
- Erfaringsopsamling, så både tolk og gruppeledere kan blive bedre til at håndtere de kommunikationsmæssige udfordringer, der kan opstå.

Det er vigtigt, at både tolk og gruppeledere bidrager til efterbehandlingen med hver deres overvejelser, opmærksomheder og spørgsmål.

Materialer

PROGRAMMATERIALER PÅ FORSKELLIGE SPROG

På The Incredible Years®' hjemmeside findes programmaterialer til DUÅ® forældreprogrammerne på en række forskellige sprog. De kan downloades frit:

<http://www.incredibleyears.com/resources/gl/parent-program/>

BLOMSTERBARNET

I DUÅ® anvendes ofte en bankkonto-metamor, som går ud på, at man som forælder kan betragte det at give sit barn omsorg, børnestyret leg, ros, mv. som at sætte penge ind på sin bankkonto. Det er vigtigt, at man hele tiden sætter ind på kontoen, så man har noget at trække på, når man evt. får brug for at disciplinere. Pointen er, at disciplinering ikke virker, med mindre der er ressourcer

på kontoen. Dette billede er dog ofte ikke meningsfuldt for forældre fra ikke-vestlige kulturer. På næste side findes en illustration af en alternativ metafor, hvor der i stedet bruges en blomst som billede på barnet. Pointen er, at barnet har brug for gødning og pleje i form af omsorg, børnestyret leg, ros, mv. for at trives, vokse og blomstre. Denne metafor har vist sig mere meningsfuld for forældre med ikke-vestlige baggrund. På de følgende sider findes Blomsterbarnet både i en dansk udgave og en udgave uden tekst, som kan udfyldes på forældrenes sprog med udgangspunkt i de oversættelser, der findes på The Incredible Years®' hjemmeside (se link ovenfor).

Husk at gøde og vande

KÆRLIGHED

OMSORG

INDLEVELSE

SAMTALE

LEG

OPMUNTRING

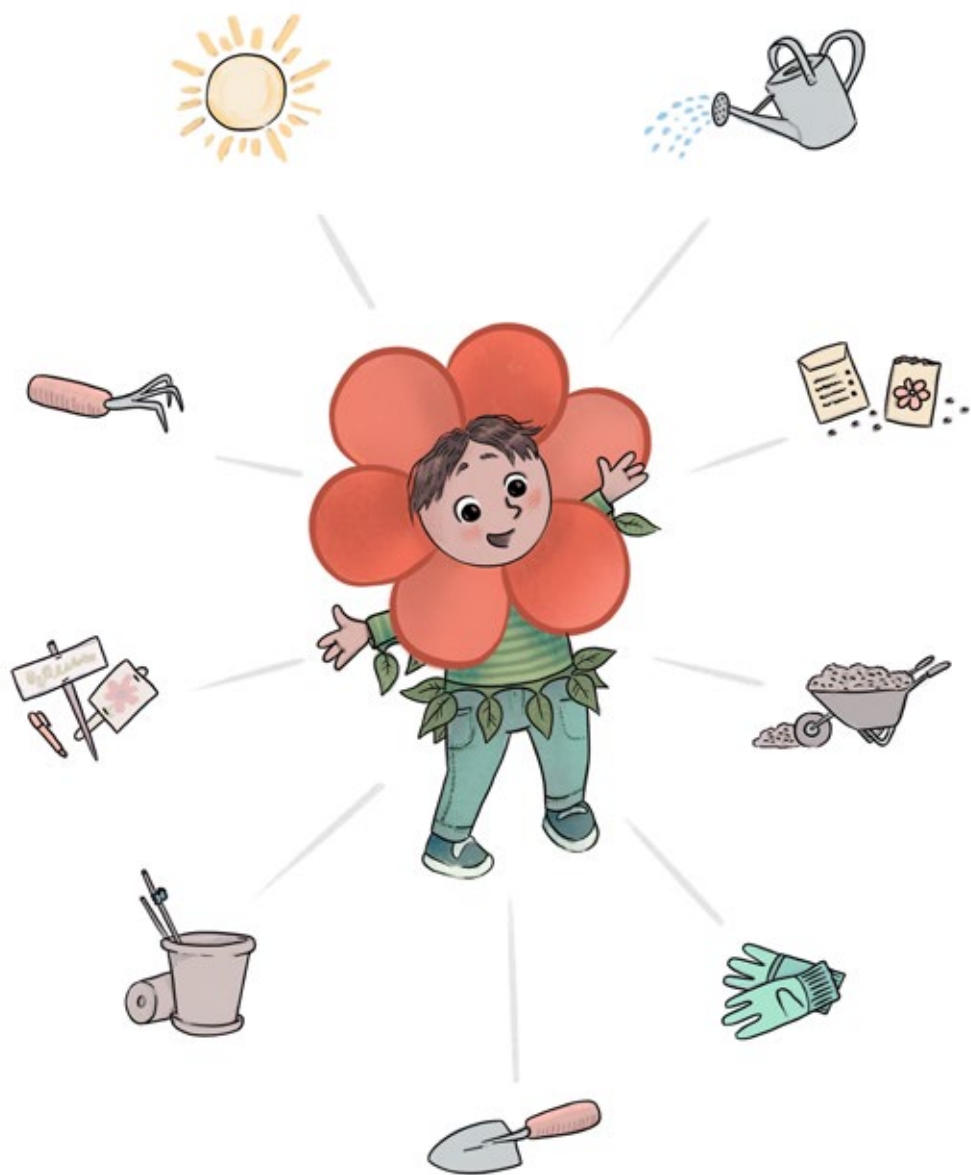
STØTTE

ROS

PROBLEMLØSNING

The image shows two columns of horizontal red lines, spaced evenly, intended for writing. Each column consists of 20 lines, for a total of 40 lines across the page. The lines are parallel and extend across the width of their respective columns.

Anbefalet litteratur

DE UTROLIGE ÅR®

Webster-Stratton, C. (2009): *Affirming diversity: Multi-cultural collaboration to deliver the incredible years parent programs*. International Journal of Child Health and Human Development. V.2.1. pp. 17-32

Webster-Stratton, C. (2016): *De Utrolige År - en problemløsningsguide for forældre til børn mellem 3 og 8 år*. Frydenlund.

Webster-Stratton, C. (2015): *De utrolige småbørn - en guide og dagbog til dit lille barns udvikling og første opdagelser - sådan styrker du dit barns sociale, følelsesmæssige og sproglige udvikling*. Dansk Psykologisk Forlag.

Leijten, P. et al. (2017): *Effectiveness of the Incredible Years Parenting Program for Families with Socioeconomically Disadvantaged and Ethnic Minority Backgrounds*. Journal of Clinical Child Psychology and Psychiatry, 46(1),59-73.

TOLKNING I BEHANDLINGS-KONTEKST

Hetmar, Jessen & Baaring (2009): *Samtaler med tolk - I udredning, behandling og rådgivning*. Bogforlaget Frydenlund.

Referencer

COWI (2018): *Midtvejsevaluering af DUÅ®*: <http://uim.dk/publikationer/midtvejsevaluering-af-dua>.

Danmarks Statistik (2016) *Indvandrere og efterkommere*: www.dst.dk/da/statistik/emner/indvandrereogefterkommere/indvandrere-og-efterkommere.aspx?tab=dok. Tilgået d. 20.10.2016.

Danmarks Statistik (2018a): *Udsatte børn og unge*: <https://www.dst.dk/da/statistik/emner/levevilkkaar/sociale-forhold/udsatte-boern-og-unge>. Tilgået d. 20.9.2018.

Danmarks Statistik (2018b): *Indvandrere i Danmark 2018*: <http://www.dst.dk/publ/indvandreridk>. Tilgået d. 20.9.2018.

Gardner, F.; Montgomery, P. & Knerr, W. (2015): *Transporting Evidence-Based Parenting Programs for Child Problem Behavior (Age 3–10) Between Countries: Systematic Review and Meta-Analysis*. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 0(0), 1–14.

Lau, A. S.; Fung, J. J.; Ho, L. Y.; Liu, L. L. & Gudiño, O. G. (2011): *Parent Training With High-Risk Immigrant Chinese Families: A Pilot Group Randomized Trial Yielding Practice-Based Evidence*. *Behav Ther.* 2011 September; 42(3).

Leijten, P.; Raaijmakers, M. A. J.; Orobio de Castro, B.; van den Ban, E. & Matthys, W. (2015): *Effectiveness of the Incredible Years parenting intervention for families with socioeconomically disadvantaged and ethnic minority backgrounds*. Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, May 18:1-15.

Pidano, A. E. & Allen, A. R. (2015): *The Incredible Years Series: A Review of the Independent Research Base*. J Child Fam Stud (2015) 24:1898–1916.

Pöckel, K. M. & Svenning, S. (2019): *De Utrolige År® til udsatte etniske minoritetsfamilier – Håndbog til gruppeledere*. Udgivet af Styrelsen for International Rekruttering og Integration. København: Udlændinge- og Integrationsministeriet.

Reid, M. J.; Webster-Stratton, C.; Beauchaine, T. P. (2001): *Parent training in Head Start: A comparison of program response among African American, Asian American, Caucasian, and Hispanic mothers*. Prevention Science, 2: 209–227.

Scott, S.; Briskman, J. & O'Connor, T. G. (2014): *Early Prevention of Antisocial Personality: Long-Term Follow-Up of Two Randomized Controlled Trials Comparing Indicated and Selective Approaches*. Am J Psychiatry, 171: 649-657.

Social- og Integrationsministeriet (2012): *Tolkeguide - Håndbog om tolkning i den kommunale indsats*. København: Rosendahls.

Socialstyrelsen (2016): *Forældreindsatser og etniske minoritetsfamilier. Kortlægning af udvalgt forskning og danske erfaringer på området*. Odense: Socialstyrelsen.

Webster-Stratton, C. (2006): *Training interpreters to deliver the Incredible Years Parent Program: A cross cultural collaboration*. Unpublished manuscript. Seattle: Univ. Washington Seattle.

Webster-Stratton, C. (2009): *Affirming diversity: Multi-cultural collaboration to deliver the incredible years parent programs*. International Journal of Child Health and Human Development Volume 2, Issue 1. pp. 17-32.

Webster-Stratton, C. (2011): *The Incredible Years parents, teachers, and children's training series: Program content, methods, research and dissemination 1980–2011*. Seattle, WA: Incredible Years Inc.

